Postimees R, 23.10.2026 Ilm Horoskoop
Mälestusraamat.ee Tellimine Kuuluta Nõusolekud
Reklaam Kontakt RUS ENG
Tartu
Uudised Arvamus Kultuur Sport Majandus Tervis Krimi Haridus Ajalugu Kuulutused
Paberleht Tartu tulemine Tark Tartu Reedene rõõm Videolood Elu ise Kordumatu kodu Ettevõtlusleht
Päevatoimetaja: Henn Uuetoa | henn.uuetoa@postimees.ee, +372 739 0387 Saada vihje
TARTU POSTIMEES > UUDISED TELLIJALE

TARK TARTU ⟩ Arstide liidu julge mõte: Pepleri tänava villa saagu taas tervisemuuseumi koduks

Aime Jõgi
aime.jogi@postimees.e

23. oktoober 2026, 07:22

Kuula

Arstide liidu maja Tartus aadressil Pepleri 32. Osa aknaid on kiletatud ja veel raamideta, teised juba restaureeritud, roheliseks värvitud ja tagasi ees. FOTO: SILLE ANNUK

Eesti tervisemuuseum avab 2027. aastal filiaali Tartu ühes ajaloolises villas.

Poolteist miljonit maksev renoveerimine teeb sellest terviseharidu ja arstkonna keskuse.

Tuleb imestada, et see maja üldse alles on, kuna teise maailmasõja ajal enamik ümbruskonna hooneid hävis.

Arstide liidu tegevjuht Katrin Rehemaa võttis telefoni ja valis Eesti tervisemuuseumi juhi Kadri Rannala numbri. Alustas juttu nii, et arstide liidul on Tartus väärikas maja, kust sai alguse tervisemuuseum. Just seesama, mida Kadri Rannala praegu Tallinnas juhib ning mille arstiseltside liit Tartus 1924. aastal asutas.

Edasi jõudis Katrin Rehemaa jutuga sinna, kuhu jõuda plaanis. Et kas Eesti tervisemuuseumil oleks nüüd õige aeg Tartusse oma filiaal luua ja just sellesse majja, mida arstide liit hoolega juba aastaid korrastab.

Telefoni teise otsa tekkis vaikus.

Üsna suur amps

Katrin Rehemaa on organisatsiooni eesotsas olnud kolmkümmend aastat. Juba peaaegu sellest ajast saadik, mil arstide liit sai omandireformiga tagasi Riia mäe veerel asuva Pepleri 32 maja. Ta on nõus, et muidugi on sellise villa renoveerimine neile suur amps nii rahalises kui ka korralduslikus mõttes.

See plekkvarjuga lamp trepifuajees on oma algsel kohal püsinud ilmselt ligi sada aastat. FOTO: SILLE ANNUK

Arstide liidu volikogus ja eestseisuses on varem peetud kirglikke vaidlusi, mida majaga teha – kaalul on olnud kas hoone mahamüümine või selle väga kulukas korrastamine. Ajaloolise hõnguga ruume keldris ja kolmel maapealsel korrusel on kokku tuhat ruutmeetrit, lisaks avar õu.

Lõpuks on peale jäänud kindel veendumus see villa tulevaste põlvede heaks korda teha, sealhulgas leida miljööväärtuslikule hoonele väärikas ja ühiskondlik sisu.

Mis aga tollest telefonikõnest sai?

Kui ootad vastaspoolelt põksuva südamega vastust, mahub sekundi murdosa sisse palju mõtteid. Katrin Rehemaal polnud küsides õrna aimugi, kuidas Tallinnas tegutseva tervisemuuseumi juht ta ettepanekusse suhtub. Et kas pealinna muuseum oleks üldse valmis võtma plaani regionaalset laienemist ja tegema investeeringuid Tartu filiaali avamiseks või mitte?

Tagantjärele saab öelda, et tervisemuuseumi direktor Kadri Rannala ei vaikinud toru teises otsas sugugi kaua. Ehk vaid hetke, mille järel ta teatas

rõõmsalt, et täpselt sama unistus on tal endal olnud juba pikemat aega.

Sellest telefonikõnest sai alguse vastastikune äratundmine ning pühendumisega loodud plaan, mis lubab, et tervisemuuseumi Tartu filiaal avab uksed järgmisel aastal.

Villa remondijärge uudistavad tervisemuuseumi Tartu filiaali juhataja Lilian Mengel (vasakult), arstide liidu juht Katrin Rehemaa ning arstide liidu haldusjuht Gerda Tiitmaa. FOTO: SILLE ANNUK

Niisiis peavad Pepleri 32 maja restaureerimistööd olema lõpusirgel.

Eesti arstide liidu haldusjuht Gerda Tiitmaa juhib ringkäiku ehitustolmuses majas. Osa uste ja akende avad on kilega kaetud, palkvaheseinad kohati alasti, mõnes ruumis on põrandalauad eemaldatud, mõnes jälle ehituspapiga hoolikalt kaetud.

Ka kivitreppide astmed ning kahhelahjud ja -kaminad on kaitstud, et need suuremate tööde käigus kriime ei saaks.

Üks kamin oma originaalse näoga. FOTO: ERAKOGU

Gerda Tiitmaa töötab poole kohaga ka Kõrveküla põhikoolis, andes seal inimeseõpetuse tunde. Muu jutu sees märgib ta, kuidas Tartusse laieneva tervisemuuseumi tegevus haakub hästi ta pedagoogitööga ning kuidas ta ei jõua ära oodata aega, mil saab oma õpilased siia tuua.

> ***Katrin Rehemaa on nõus, et jah, eelarveridades on see poolteist miljonit eurot ning sealhulgas kopsakas pangalaen, aga elus on õnneks muidki väärtusi kui Exceli tabel.***

Juht olemas

Eesti tervisemuuseumi Tartu filiaali juht on samuti juba ametis – Lilian Mengel. Varem on ta töötanud Tartu ülikooli raamatukogus, juhtinud seal kultuurikeskkonna osakonda. Lisaks on tal psühholoogia- ja pedagoogikaalane taust, mis nüüd tervisemuuseumis kenasti kokku klapivad.

Tervisemuuseumi Tartu filiaali juhataja on Lilian Mengel, töötanud varem ülikooli raamatukogus. FOTO: SILLE ANNUK

Lilian Mengel selgitab, et kuna Pepleri 32 villa on ehitatud elumajaks ning sellest saab arstkonna ja tervisehariduse uus kodu, kutsub muuseum külastajat avastama tervise ja heaolu teemasid koduses keskkonnas. Näitusepinnale sisustatakse esik, köök, elutuba, raamatukogu, magamistoad ja vannituba ning igal ruumil on seal rääkida oma lugu – olgu selleks uni, huumor, tasakaal, söömine või pesemine, aga ka kõik teised tavalised teemad.

Esimese korruse avaratesse ruumidesse seab end sisse tervisemuuseum. FOTO: SILLE ANNUK

Püsinäitus kannab pealkirja «Kuidas elad?». Selle eesmärk on panna külastaja end analüüsima, et aidata tal igapäevaelus teha tervist ja heaolu toetavaid

valikuid.

Tervisemuuseum hakkab paiknema maja esimesel korrusel ning keldrikorrusel. Tartlastelt oodatakse aga samuti panust, kuna tervisemuuseum plaanib peagi välja kuulutada kogumiskampaania, kus inimestelt palutakse tervisega seotud lugusid ja kodust pildimaterjali.

Keldrikorruse praegune vaade, ka sinna saab tervisemuuseum oma ruumid. FOTO: SILLE ANNUK

Lisaks näitusele hakkab tervisemuuseum Tartus pakkuma õppekavasse sobivaid muuseumitunde lastele ja noortele. Ka täiskasvanuile plaanitakse töötubasid, mis pakuvad võimalust süveneda tervise ja heaolu teemadesse.

Teisele korrusele jäävad arstide liidu, ajakirja Eesti Arst toimetuse ja Eesti arstiteadusüliõpilaste seltsi ruumid, mis pakuvad tulevastele arstidele oma tegutsemispaika. Sinna tuleb ka moodsa tehnikaga koosolekusaal, mida saab kasutada koolitusteks ja nõupidamisteks. Kolmandale korrusele ehitatakse muuseumitöötajate kabinetid.

Kolmanda korruse avatud seinad ja kitsas koridor. FOTO: SILLE ANNUK

Arstide liidu majast sünnib niisiis terviseharidus keskus ja esinduslik kohtumispaik, mis teenib korraga arstkonda, arstiteaduse üliõpilasi, koolilapsi, aga ka tartlasi.

Ajaloo kihistused

Ruumide praegune pilt on veel selline, et ajaloo kihistused on kõik hästi märgata. Kolmandale korrusele jõudes palub Gerda Tiitmaa tõsta pilk üles, kus on aimata suurejoonelise laemaalingu geomeetrilisi fragmente ja taimornamente ning nurkades puuviljavaagna kujutisi.

Kolmanda korruse üks pärle asub laes. FOTO: SILLE ANNUK

Paraku ei saa kõiki lae- ja seinamaalinguid enam avada ega taastada. Varasemate remontide käigus on neile kantud uusi värve ja liime, mis on maalinguga nii tugevalt seotud, et neid ei ole võimalik skalpelliga eraldada. Ka ei korrastata maalinguid selliseks, nagu oleksid need eile valminud, vaid puhastatakse ja tuuakse esile hästi säilinud lõigud, luues neist väikseid aknaid minevikku.

Puhastatud laudpõrand, mis on esialgu ehituspapiga kaitstud. FOTO: SILLE ANNUK

Suureks väärtuseks peab Gerda Tiitmaa ka vana laudpõrandat, mis lihvitakse ning kaetakse õlivahaga. Väljavahetamist vajavad lauad asendatakse taaskasutatud vana puiduga.

Selline trepp omab hindamatut väärtust ja on vaja suure remondi ajaks hoolikalt katta. FOTO: SILLE ANNUK

Maja korruseid ühendab väärikas vaibahoidjatega kivitrepp, aknaid ehivad ajaloolised kremoonid ning ruumidesse ajastutruudust kinnitavad kahhelahjud ja kaminad. Enamik aknaid ja uksi restaureeritakse, puuduvatele leitakse asendus vanamaterjali laost või siis valmistatakse uued, järgides vanade eeskuju.

Originaalsed aknakremoonid. FOTO: SILLE ANNUK

Välja vahetatakse ka kahjustatud laetalad, räästaalused soojustatakse ning kõik kommunikatsioonid uuendatakse. Tööde kogumaksumus on umbes poolteist miljonit eurot. See raha tuleb arstide liidu oma rahakotist ja pikaajalisest pangalaenust. Akende restaureerimiseks on andnud toetust Tartu linn.

Üks neist kaunitest ahjudest. FOTO: SILLE ANNUK

Hoovi korrastamiseks otsitakse toetajaid, avatud on ajaloo- ja tervisehariduse huviliste annetuskampaania. Õuele jäävad alles põlispuud ja kaitsealune külmakindel pirnipuu. Vana purskkaev plaanitakse taastada ning rajada puhkeala ja lipuväljak. Maja tagafassaadile paigaldatakse lift, et kõigil huvilistel oleks hea ligipääs muuseumi.

Katrin Rehemaa on nõus, et jah, eelarveridades on see poolteist miljonit eurot ning sealhulgas kopsakas pangalaen, aga elus on õnneks muidki väärtusi kui Exceli tabel. «Me ei ehita siia klanitud ametiasutust, vaid soovime luua sooja kodu arstidele, tudengitele ja kõigile tartlastele,» ütleb ta. «Et taastada maja, kus minevik ja tulevik kokku saavad.»

Õue poole jääv kivist seintega veranda. FOTO: SILLE ANNUK

Kapten Mašarski villa 125 aastat

Pepleri 32 villa oma esimestel kümnenditel. FOTO: ERAKOGU

Punaste tellisseinte ning heledate karniiside ja rustikaalsete nurgakividega villa Pepleri tänaval on Tartus üsna erandlik hoone.

Tuleb üldse imestada, et see meie päevini on säilinud, sest teise maailmasõja ajal jäi Riia mäe ja Toometaguse piirkond suurtükitule alla ning enamik ümbruskonna hooneid hävis.

Saksamaalt pärit arhitekt Carl Bescht projekteeris selle maja 1901. aastal Krasnojarski jalaväepolgu staabikaptenile Anton Ignatjevitš Mašarskile.

Villa valmis saksa historitsistlikus uusrenessansssstiilis, kahekordsete eenduvad hooneosade ehk erkerite, kivist veranda ning tänavapoolse kõrge fassaadiviiluga ning osutus Tartu ehituspärandis üsna erandlikuks hooneks.

Ajalugu tahtis, et sellest majast sai meditsiini ja hariduse järjepidevuse sümbol.

Eesti arstiseltside liit ostis villa 1928. aastal tervishoiumuuseumile. Nimelt oli liit juba 1924. aastal asutanud Tartusse tervishoiumuuseumi, kuid selle esialgsed ruumid ülikooli õppehoones Vanemuise tänaval jäid kitsaks. 1927. aastal otsustas liit oma koosolekul, mida juhtis arstiteadlane ja Tartu ülikooli kirurgiaprofessor Konstantin Konik, muretseda muuseumile oma maja, et luua sellest õppe- ja hariduskeskus.

Pepleri 32 oli parajasti müügis ja omaniku, leskproua Hedwig von Wahliga saadi lõpuks ka kaubale. Muuseumi asus edukalt juhtima doktor Voldemar Sumberg ning annaalides on kirjas, et 1929. aastal külastas seda legendaarne Soome jooksja Paavo Nurmi.

11. septembril 1929 võistles Soome jooksukuulsus Paavo Nurmi (vasakul) praegusel Tartu ülikooli staadionil, aga külastas ka tervishoiumuuseumi. Pildil koos Eesti sporditegelaste Evald Roorandi (keskel) ja Reinhold Saulmanniga. FOTO: EESTI SPORDI- JA OLÜMPIAMUUSEUMI KOGU

Nõukogude okupatsiooni ajal 1940. aastal keelustati arstide liit ning eramuuseumid riigistati. 1950. aastate algul nimetati tervisemuuseum sanitaarharidusmajaks.

1958. aastal hakkas seal tegutsema Tartu meditsiinikool. 1984. aastal anti maja edasi Tartu ülikoolile, kuna meditsiinikool kolis Nooruse tänaval valminud majja. Ülikool andis maja kasutada Elleri nimelisele Tartu muusikakoolile.

Eesti arstide liit sai Pepleri 32 hoone omandireformi käigus ametlikult tagasi 1993. aastal ning lõplikult seati liidu majaomaniku õigused jalule riigikohtu otsusega 16. juunil 1994.

Alates 1990. aastate teisest poolest olid majas ka ajakirja Eesti Arst ning Eesti arstiteadusüliõpilaste seltsi ruumid.

Eesti arstide liit on hoonet aastakümnete jooksul jõudumööda korrastanud, vahetanud katuse, soojustanud pööningu ning korrastanud fassaadi ja aia. Nüüdseks on soojustatud ka vundament ja rajatud sademeveekanalisatsioon.

Praegusi ehitustöid teeb ajalooliste hoonete tunnustatud taastaja Maakivist OÜ Juhani Lumera juhtimisel, aknad-uksed korrastab OÜ Piit ja Pross. Projekteerijateks on ARC Projekti tegevjuht insener Ülo Mahoni, arhitekt Andrus Rehemaa ja insener Jan-Erik Aruvald. Sisearhitekt on Krista Roosi.

Pärandikihtide ja maalingute avamisel ning restaureerimisel löövad kaasa asjatundjad firmast Virk eesotsas Kati Männikuga, samuti kõrgema kunstikooli Pallas õppejõud Heli Tuksam ja Tuuli Puhvel koos üliõpilastega.

See kõiki korruseid haarav suur töö jõuab lõpule 2027. aasta algul, mil oma ajaloolise kodu katuse alla pääseb taas ka tervisemuuseum.

AIME JÕGI

Kommentaarid

Päevatoimetaja

Author

Henn Uuetoa
henn.uuetoa@postimees.ee
+372 739 0387

Kontakt

Vihje: (+372) 514 8943
tartu@postimees.ee

Tellimustega seotud küsimused:
(+372) 666 2525 (E-R 9-17)
levi@postimees.ee

Toimetuse sekretär:
(+372) 739 0300
sekretar@postimees.ee

Tehnilised küsimused ja ettepanekud:
tehnoloogia@postimeesgrupp.ee

Reklaam

Kuulutuste tellimine:
E-post: kuulutused@postimeesgrupp.ee
Tel (+372) 666 2206

Reklaam Tartu Postimehe paberlehes:
E-post:
reklaammaakonnalehes@postimeesgrupp.ee
Tel (+372) 53512603

Reklaam Postimees.ee veebides:
veebireklaam@postimees.ee
Tel (+372) 666 2230

Mobiilirakendus

Tehnilised küsimused ja ettepanekud:
tehnoloogia@postimeesgrupp.ee